

Komendant twierdzy krakowskiej.

A gdy kiedyś nad Europą zcichną gromy i błyskawice, a nad grodem Wawelskim wiatr pomyślny rozwieje chmury zawieruchy dziejowej i wróci wszystko w swój dawny ład i porządek, skwapliwe pióro historyka niezaprzeczenie zapisać musi między innemi jedno nazwisko, z którym związały się tak silnie i tak nierozzerwalnie dzieje naszego miasta w chwili wojny światowej — nazwisko generała-zbrojmistrza, a obecnego komendanta twierdzy, Karola Kuka. Ilekć węzłów wzajemnej życzliwości wiąże dziś już nas jako obywateli twierdzy z jej naczelnym wodzem i troskliwym opiekunem miasta i jego ludności.

Kraków, jako pierwszorzędną twierdza i jako zażytek — żywy pomnik naszej świetnej przeszłości — jest placówką, z którą wiążą się losy wojny i naszego życia narodowego. I na tem właśnie odpowiedzialnem, a tak trudnem stanowisku, na którym stoją często w kolizji względy militarne z żywotnymi interesami ludności, J. E. jen. Kuk potrafił znaleźć „złoty środek“, ujawniając niezwykłą energię przy obronie twierdzy, a jednocześnie ojcowką pieczołowistość o losy powierzzonego jego pieczy miasta. To też w tej ciężkiej pracy, na tak ważnem posterunku, towarzyszy mu szacunek i wdzięczność całej ludności, która pokłada w nim wiarę i nadzieję, że w tym krytycznym momencie, jaki przeżywamy, swą energią i talentem potrafi uchronić Kraków od wszelkich niebezpieczeństw a jego mieszkańców otoczyć prawdziwie ojcowską opieką.

Generał-zbrojmistrz Karol Kuk urodził się w 1853 roku w Tryeście. Po ukończeniu wojskowej akademii technicznej wstąpił w roku 1876 w randze porucznika w szeregi wojskowej inżynierii. W roku 1878 brał udział w okupacji Bośni i Hercegowiny, za co otrzymał „Signum audis“. W latach 1881—83 uczęszczał na wyższe kursa inżynierskie i był czynnym w dalszym ciągu przy dyrekcyach inżynierskich w Brixen i Tryeście. Od roku 1895 do 1896 wykładał w Akademii wojennej w Wiedniu „naukę oblężniczą“. W r. 1897—1898 był dyrektorem inżynierii w Mostarze, następnie przez kilka lat należał do sztabu 43 p. p. Wkrótce potem został komendantem oddziału kolejowego i telegraficznego. W 1897 r. zamianowany został generał-majorem i objął komendę nad 72 brygadą piechoty. Zamianowany komendantem twierdzy w Piotrowaradynie, tę samą funkcję pełnił potem w Komarnie, a od roku 1912 w Krakowie.

Stanowisko Ekscelencyi Kuka, jako komendanta twierdzy przejdzie bezsprzecznie do historii. Ekscelencyja Kuk potrafił bowiem i potrafi, jak nikt inny, pogodzić odpowiedzialne stanowisko najwyższego wodza twierdzy z żywotnymi interesami ludności cywilnej. Znamianują Go rozległy horyzont myśli, znajomość sztuki wojennej, a co najważniejsze, rozległy horyzont życia społecznego, które w najcięższych warunkach wojennych — aczkolwiek bije słabym tętnem — jest jednak pierwszorzędnym elementem moralnej siły państwa, jest najpozytywniejszą ideą wspólnego interesu, najrealniejszą racją stanu, potężną nadzieją i pewnością ostatecznego zwycięstwa.

Tak pojmuje swe stanowisko Ekscelencyja Kuk i to jest niewymowną zaletą wielkości Jego umysłu.

Wielkanoc polskich wygnańców.

(Do ilustracji tytułowej).

Korespondencya własna „Nowości Illustrowanych“.

Przerów, 9. kwietnia 1915 r.

Już pół roku spędzamy czas na wygnaniu. Przeżyliśmy tu święta Bożego Narodzenia i Wielkanoc. Te chwile najuroczystsze w roku, najweselsze spędzamy

po południu, następnie w krótkim przemówieniu przedstawił obecną chwilę. Pokrzepiał on nadzieję, że jak Chrystus zmartwychwstał, tak „Polska zmartwychwstanie“ i będziemy mogli z radością głosić całemu światu: „Polska żyje“. I przenosił nasze dusze do naszego kraju, do naszych miast, wiosek i zagród...

W same święta Wielkanocne odprawiał nabożeństwa inny polski kapłan, a nie nasz proboszcz, co nas zaintrygowało. Odprawiający w drugie święto sumę ks. Żarnowski wygłosił piękne kazanie. — Wspominał, jak u nas kapłani zwykli byli z ambony składać swoim parafianom życzenia, co teraz byłoby niedorzecznością. Oświadczył również, że nasz proboszcz rozmyślnie usunął się od sprawowania nabożeństw (objął służbę Bożą w tutejszym szpitalu) gdyż nie czuł się na siłach, aby zapanować nad wzruszeniem, gdyby do nas przemawiał. Po tem wyjaśnieniu krew w żyłach żywszem tętnem uderzyła, odezwowało się jakieś uczucie miłości i wdzięczności dla naszego duszpasterza.

Następnie ks. Żarnowski mówił o naszej Ojczyźnie zalanej krwią, zniszczonej pożogą wojny, o dniu powrotu do kraju. Kiedy nam Bóg wrócić pozwoli, czy zastaniemy tam nasze chaty, naszych krewnych i przyjaciół. Może wielu z nich zginęło najnieвинniej od zbłąkanych granatów, a kto tego uniknął, może go strawi głód lub mór. Wreszcie skończył życzeniem, aby dzień naszego powrotu był dniem Zmartwychwstania Wolności.

Kazanie wywarło na słuchaczach głębokie wrażenie. Rozrzewniły się serca i u wszystkich zaświeciły w oczach łzy nieukojonego żalu. Nikt nie oparł się wzruszeniu, gdy zabrzmiała potem pieśń „Przed oczy Twoje Panie winy nasze składamy“ i „Boże coś Polskę“.

Po sumie odmówił kapłan z ludem modlitwy za poległych braci, zaintonował „Święty Boże“, a potem gorzko zapłakał.

Po nabożeństwie opuszczali wszyscy kościół w milczeniu i powadze, z sercem rozrzuwionem, wzruszeniem i przejęciem do głębi.

Na zakończenie należy jeszcze podnieść cześć i wdzięczność, na jaką zasługuje ks. kanonik Kazimierz Łoziński, który spełnia jedno z trudniejszych zadań na wygnaniu, jest dochownym ojcem Polonii w Przerowie.

W pierwsze święto Wielkanocne po południu odbył się pogrzeb tutejszego inspektora szkolnego ś. p. Ferdynanda Wańka. W oddaniu ostatniej posługi wzięli udział Polacy, w szczególności zaś delegacje polskiego komitetu dla wychodźców i komitetu nauczycielskiego.

Zmarły był człowiekiem zasłużonym w tutejszem mieście, powszechnie lubianym i szanowanym. Był przyjacielem Polaków, jak cała tutejsza inteligencja, a szczególną opieką otaczał polskie nauczycielstwo, którego sprawy bardzo życzliwie popierał.

Cześć Jego pamięci! J. G.

Na ofiary wojny.

Każdy medal ma dwie strony... I wojna, choć znaczy swój ślad krwią i pożogą, ma drugie obli-

Komendant twierdzy krakowskiej: J. E. generał-zbrojmistrz Karol Kuk. (C. k. nadw. fotograf Henner)

dzane u nas w Polsce w kółku rodziny i przyjaciół, teraz wypełnione były smutkiem i łzami. I czyż mogło być inaczej, gdy brakło nam ojców, mężów lub braci. Jedni może już nie żyją, drudzy mrą gdzieś w cierpieniach z ran, albo głodu i niemocy. Nikt nie śmiał składać życzeń, każdy bał się spotkać znajomych, aby uniknąć tak przykrych wzruszeń. Na ustach wszystkich było jedno życzenie: „lepszych czasów“, „rychłego powrotu do kraju“, „oby te święta były ostatnie na wygnaniu“. Tak wymownych i szczerych życzeń może nigdy sobie nie składaliśmy.

Nie zapomnieliśmy tu również o naszych polskich tradycjach. Za inicjatywą i staraniem księdza kanonika Łozińskiego, proboszcza polskiej parafii w Przerowie, p. Małka z Przemysła i p. Westfalewicz, odbyło się „święcone wielkanocne“. Ceremonii tej dokonał ks. kan. Łoziński w Wielką Sobotę